

Bonton

Pristojno vladanje daje nešto nužno za život u društvu, učeći nas kako biti čovječan i uljudan prema drugima. Ljubaznost i pristojnost su „mlađe sestre“ drugih i većih krjeposti.

13.04.2015.

Ako se uzme u obzir kako se su se manire razvijale tijekom vremena ili kako se razlikuju od jedne zemlje do druge, moglo bi se zaključiti da su one čisto stvar dogovora i da se stoga mogu po volji mijenjati ili čak i kršiti. Ipak, čini se da određeni osnovni

vidovi ljubaznosti ostaju
nepromijenjeni. Svi smo čuli izraze
poput: „Po njegovom držanju vidi se
da je iz dobre obitelji,“ ili „Dobro li
odgojenog djeteta!“

Ljudske krjeposti podupiru
nadnaravne krjeposti i čine temelj
ljudskih ponašanja i običaja koje se
uobičajeno naziva pristojnošću
odnosno dobrim vladanjem. Možda
se susretljivost koja potiče ugodna
društvena ophođenja i ne može se
označiti najvažnijom krjepošću. Ali
ona potiče srdačnost, empatiju i
razumijevanje koji su toliko važni u
našem ophođenju s drugima.

Pristojno vladanje daje nešto nužno
za život u društvu, učeći nas kako biti
čovječan i uljudan prema drugima.
Ljubaznost, srdačnost i pristojnost su
„mlađe sestre“ drugih i većih
krjeposti. Ali njihova posebnost
nalazi se u činjenici da bi bez njih
naša ophođenja s drugima postala

neugodna. Štoviše, gruba i neljubazna osoba teško može ispuniti zahtjeve ljubavi.

Gledajući u Isusa

Možda smo se u nekom trenutku zapitali, nakon što smo nešto loše napravili: „Što će ljudi misliti o meni?“ ili „Zašto sam to učinio?“ ili „Koliko sam loše izgledao!“

Evandjelje nam prenosi odlomak koji opisuje dva suprotna stajališta: prvo jedne „ugledne“ osobe iz tog vremena, i drugo žene grješnice.**[1]** Farizej Šimun organizirao je večeru dostojnu statusa onoga kojeg je pozvao, osobe smatrane prorokom. Zasigurno je razmišljao o rasporedu sjedenja gostiju, posluživanju jela, samom jelovniku i temama razgovora koje će započeti u razgovoru s Učiteljem. Htio je dobro izgledati pred ljudima koji su bili njegovi glavni gosti. Ali previdio je

neke manje točke profinjenosti koje je naš Gospodin primjetio.

Vidiš li ovu ženu? Uđoh ti u kući, nisi mi vodom noge polio, a ona mi suzama noge oblila i kosom ih svojom otrla. Poljupca mi nisi dao, a ona, otkako uđe, ne presta mi noge cjelivati. Uljem mi glave nisi pomazao, a ona mi pomašću noge pomaza. [2]

Na prvi pogled ovo se mogu činiti kao beznačajni detalji. Ipak, Isus, savršeni Bog i savršeni čovjek, primjećuje njihovu odsutnost. Sv. Josemaría, koji je duboko razmatrao stvarnost Utjelovljenja Sina Božjega, komentira ovaj odlomak: Isus „dolazi spasiti narav, a ne je uništiti. Od njega mi učimo da je nekršćanski loše se ponašati prema našim bližnjima, zato jer su oni Božja stvorenja, napravljena na njegovu sliku i priliku (Post 1, 26).“ [3]

Ovdje vidimo praktično učenje za one koji žele posvećivati, i težiti ka

svetošću, na svim raznovrsnim životnim putevima. Čak i više sada kada je ljudska narav, sa svojim težnjama i sposobnostima, uzvišena od strane našeg Gospodina. Nema apsolutno ničega, bez obzira koliko se činilo malenim ili trivijalnim, što se ne bi moglo prikazati Gospodinu: *Dakle, ili jeli, ili pili, ili drugo što činili, sve na slavu Božju činite.*[4] Sve poštene aktivnosti su sada otkupljene, i kada se izvršavaju u jedinstvu s Njim, mogu biti suotkupiteljske.

Krjeposti su osobne, one se odnose na osobu; ali je lako uvidjeti da nijedna osoba nije u potpunosti autonoman ili izoliran dio. Živimo u odnosu na naš svijet i koegzistiramo s drugim osobama. Mi smo neovisni, ali istovremeno ovisni jedan o drugome: „Mi uvijek ili pomažemo ili odmažemo jedni drugima. Mi smo karike u istom lancu.“[5]

Krjeposti stoga imaju i društvenu dimenziju. Krjeposti nisu za šepurenje ili unaprjeđivanje vlastitog ega, već su u konačnici tu za druge. Zašto se s nekim ljudima osjećamo ugodno, a s drugima možda manje? Najvjerojatnije je to zato što nas ta osoba sluša i naizgled razumije; on ili ona nisu u žurbi već pružaju spokoj, nisu bahati već daju prijedloge i pokazuju poštovanje prema nama; oni su diskretni i ne postavljaju pitanja isključivo iz znatiželje.

Svatko tko zna kako se slagati s drugima, dijeliti, nuditi, iskazivati dobrodošlicu, širiti mir, je na putu da postane uistinu krjepostan. Isus nas uči da kada nedostaju određeni uvjeti, razgrađuju se ljubazna društvena ophođenja. Biti ljubazan s drugima jest možda najbolji oblik upoznavanja. I ono što bi se moglo nazvati „krjepostima društvenog ophođenja“ jest preduvjet i postolje za dragulj ljubavi.

Ponašanje za stolom

Danas postaje sve češće i češće, u svakom dijelu društva, da otac i majka rade izvan doma. Često su oba izvora prihoda potrebna kako bi se spojio kraj s krajem. Poteškoće uzrokovane voznim redovima i putovanjima kako bi se provelo zajedničko vrijeme s obitelji često su poprilično zastrašujuće.

To ne znači da su u prošlim vremenima, kada je bilo lakše jesti kao obitelj, ta okupljanja uvijek prolazila glatko, bilo da je riječ o nesuglasticama među djecom ili njihovo prigovaranje oko hrane te roditeljsko prekoravanje... Slično onome što se i danas događa budući da su se stvari u osnovi vrlo malo promijenile. Ali sada, za razliku od onda, radi se o iskorištavanju mogućnosti koje život pruža i težnje ka preoblikovanju preprjeka u prilike za izgradnju osobe.

Koliko često smo se uistinu potrudili, primjerice, pretvoriti večernji obrok tijekom tjedna odnosno obroke tijekom vikenda u obiteljska okupljanja? Sociolozi su izvršili studije koje govore da dječaci i djevojčice označavaju kućicu *jesti kao obitelj* kao sebi najvažniju stvar. Biti s onima koji nas vole, dijeliti, biti shvaćen, su načini učenja društvenog ophođenja, učenja davanje sebe drugima. Time se jačaju odnosi između članova obitelji i roditeljima se otvaraju neformalne prilike za bolje upoznavanje vlastite djece i predviđanje mogućih poteškoća.

Koliko mnogo prilika se pruža za vrijeme obiteljskih obroka za naglašavanje manjih primjera pristojnosti: „Bio bih ti zahvalan ako možeš dodati sol.“ „Jesi li oprao ruke prije nego što si sjeo?“ „Sjedi uspravno i nemoj križati noge dok jedeš.“ „Možeš li pomoći bratu da postavi (ili pospremi) stol?“ „Kruh se

ne baca.“ „Pravilno drži vilicu.“
„Nareži meso na manje komadiće i
ne govori punih usta.“ “Trebaš jesti
ne samo želucem, već i svojom
glavom, jedeći sve što si uzeo, sviđalo
ti se ili ne.“ „Juhu treba podignuti do
usta, a ne usta spuštati do tanjura.“
„Ne proizvodi zvukove dok piješ.“
„Ne pij s laktom na stolu.“

Neke od ovih uputa mogu se
mijenjati ovisno o mjestu, ali većina
ih je univerzalna. Mogu se činiti
pomalo negativnima, iako nema
potrebe da ih se svo vrijeme sve
nabraja. Ali kada ih se gleda kao
pozitivne tvrdnje, one odražavaju
obzir kojeg smo dužni pokazati
drugima. One su sitnice koje očituju
pristojnost, ljubaznost i higijenu;
trud da se obrok učini prijatan
drugima.

Za vrijeme obroka osoba može
naučiti osnovne točke dobrog odgoja
poput one koliko si treba servirati

budući da i ostali čekaju na hranu; te također izbjegavati jesti izvan vremena za obrok te time i više cijiniti hranu koju prima. Štoviše, zajedničko jedenje nije samo društvena stvarnost. Ona je i kultura u svom najplemenitijem i najrigoroznijem značenju.

Kultura, kao što su mnogi autori naglasili, je povezana s kultom odnosno štovanjem. Davanje dužnog štovanja Bogu pripada ljudskoj naravi i ujedno se pretvara u kulturu kada se izražava u običajima i institucijama. Kako je divan način za podati svu slavu Bogu kada „ritualu“ obroka prethodi molitva; kada zazivamo Božji blagoslov na obitelj i darove koje ćemo primiti; kada mu zahvaljujemo za svagdašnji kruh i molimo za one koji su ga pripremili i one koji žive u oskudici.

Izreći zahvalu običaj je koji pomaže u domu približiti stvarnost da je Bog

stalno uz nas, učeći nas kako se zahvaliti za ono što primamo, i za poštivati druge u našim svakodnevnim ophođenjima.

Održavanje dobrog tona

Za stolom i tijekom obiteljskih okupljanja djecu se priprema za život u društvu. Znati kada se uključiti u razgovor odnosno čekati svoj red i učenje kako se pristojno odijevati su sve vidovi življenja zajedno s drugima.

Važno je znati odijevati se u skladu s prilikom. Lijep izgled nije toliko pitanje nošenja skupe odjeće ili marki, koliko nošenja čiste i dobro izglaçane odjeće. Djeca i ovo uče kod kuće, gledajući roditelje koji se u svakom trenutku ponašaju s elegancijom i diskrecijom. Nije isto prisustvovati svečanoj večeri ili biti s prijateljima u intimnosti obitelji. Nije svejedno ako se hodnicima kuće šeta

bilo kako ili ako se kućni ogrtač oblači čim se izađe iz kreveta.

Obiteljska okupljanja i zajednički obroci također omogućuju djeci da ispričaju svoje male doživljaje u školi, a roditeljima da komentiraju ili daju kriterije za određeno ponašanje. Ovo su prilike za podijeliti interese, za oduševiti se za nadolazeći planinarski izlet ili povijest, za upoznati djecu s očaravajućom umjetnošću pričanja priča. Izleti ili posjeti mjestima umjetnosti mogu se planirati, a vidovi obiteljskih, vjerskih, domoljubnih ili kulturnih tradicija se malo pomalo mogu prenijeti. Djeca se uče govoriti bez povisivanja tona ili vikanja te, važnije, uče se slušati i ne prekidati nit razgovora, ne nametati svoju točku gledanja ili svoje zahtjeve.

U obitelji se učimo paziti na druge kroz male točke profinjenosti. Nitko se ne pojavljuje loše odjeven

odnosno ne jede proždirući hranu. Svatko dodaje paladanj i pozorno prati što drugome treba. Kruh ili voda se nudi drugom članu obitelji prije posluživanja sebi, te se zauzvrat prima „hvala“ budući da zahvalnost potiče slogu, a sloga potiče vedrinu i osmijeh.

Poslije ugodnog obiteljskog obroka mi smo sretniji, ne samo psihološkom srećom zdrave životinje,[6] već zato što smo podijelili svoju intimu s onima koje najviše volimo. Bili smo obogaćeni osobno i moralno.

Ovakvi načini ponašanja pomažu nam izgraditi nutrinu, usmjeriti nas pred Bogom i drugima. Zreo muškarac ili žena ukorijenjeni su u stvarnosti. Oni su naučili poštivati sebe, biti gospodari svoje duše i tijela. Ponašaju se prirodno, razborito i odmjereno u svakoj situaciji. S pouzdanjem ustraju u

prijateljstvu, radu, u ciljevima koje su si postavili, jer su više od primanja sposobni davati. U konačnici, naučili su biti velikodušni.

J.M.Martin

Fusnote:

[1] Usp. *Lk* 7, 36ff.

[2] *Lk* 7, 44 – 46.

[3] Sv. Josemaria, *Prijatelji Božji*, 73.

[4] *1 Kor* 10, 31.

[5] *Prijatelji Božji*, 76.

[6] Sv. Josemaria, *Razgovori*, br. 100.

[7] Usp. sv. Josemaria, *Put*, 659.

dev.opusdei.org/hr-hr/article/bonton/
(12.08.2025.)